

Historiens värsta ebolaepidemi bröt ut för exakt ett år sedan. Aldrig tidigare har vi förlorat så många patienter och personal i en akut katastrof. Över 2500 patienter miste sina liv, 14 av dem från vår personal.

Vi frågade de fältarbetare som vi sändt till Västafrika vad de minns från ett år med ebola. Vad vill de att världen ska veta? Här är deras svar:

Markus Berggren, ekonomiansvarig, just nu i Guinea, Conakry

Vad tar du med dig hem från ebolauppdraget?

Det är fantastiskt att se hur organisationer trots olika arbetsätt kommer samman för att nå ett gemensamt mål: att en gång för alla utrota ebolautbrottet.

Vad vill du säga till världen om ebola?

Vi har gjort stora framsteg och om vi fortsätter i samma anda har vi alla möjligheter att få ett slut på epidemin.

Lena Jansson, sjuksköterska i Guinea, Guéckédou, under november/december 2014

Vad tar du med dig hem från ebolauppdraget?

Minnet av den fantastiska lokala personalen som har kämpat mot och levt med ebolan sedan utbrottet började. Och inte tappat modet än.

Vad vill du säga till världen om ebola?

Situationen i Guinea är väldigt komplicerad och epidemin kommer att fortsätta ända tills vi – inte bara Läkare Utan Gränser utan alla aktörer tillsammans – nått ut i varenda by och till vi har lyckats skapa förtroende bland folket.

Sima Nasizadeh, biomedicinsk analytiker, just nu i Guinea, Conakry

Vad tar du med dig hem från ebolauppdraget?

Den 13 mars fick vi in en patient som var gravid i nionde månaden. Vi tog ett blodprov för att kunna diagnosticera om hon har ebola eller inte. Hon dog senare samma dag. När hon hade dött fick vi provresultatet att hon inte hade ebola. Sedan dess undrar jag: Om det fanns en snabbare metod att testa ebola, skulle hon leva idag? Vi kanske hade kunnat skicka henne till mödravårdsavdelningen och hon och hennes barn hade kunnat räddas.

Vad vill du säga till världen om ebola?

Ebola är fortfarande här i Guinea. Det är skrämmande att se att vissa grupper försöker att förneka detta faktum på grund av sina egna intressen.

Peter Moberger, läkare i Liberia, Monrovia, under november/december 2014

Vad tar du med dig hem från ebolauppdraget?

Jag var väldigt imponerad av mina lokalt anställda kollegors arbete och hängivenhet.

Vad vill du säga till världen om ebola?

Om man agerar tidigt kan ebolan stoppas tidigt.

Saskia Titman, sjuksköterska i Sierra Leone, Bo, under november/december 2014

Vad tar du med dig hem från ebolauppdraget?

Det finns många otroligt modiga människor som bor och arbetar i dessa länder som inte gett upp hoppet på att vi tillsammans skall lyckas vinna kriget mot ebola. Dagligen kämpar de sida vid sida under tuffa förhållande för att ta hand om de sjuka på bästa möjliga sätt utan att klaga eller ge upp. Det visar en beundransvärd styrka och enorm kraft. Jag är stolt över att kunna säga att jag har jobbat tillsammans med dem.

Vad vill du säga till världen om ebola?

Glöm inte de sekundära konsekvenserna av ett ebolautbrott! Det kommer att få konsekvenser under lång tid framöver i de drabbade länderna, då hälsosystemet har slagits ut och sjukvårdspersonalen dött. Vi har även ett ansvar under denna återuppbyggnadstid att hjälpa till med resurser för att minimera död och lidande.

Karin Ekholm, kommunikatör i Sierra Leone, Kailahun, under september 2014

Vad tar du med dig hem från ebolauppdraget?

Jag blev väldigt imponerad av hur snabbt Läkare Utan Gränser kan mobilisera resurser och starta ett projekt. När jag kom till Kailahun i augusti fanns ett högeffektivt och säkert ebolacenter med 60 bäddar på plats där det endast två månader tidigare bara fanns skog. Jag tar också med mig beundran för var lokalt anställda personal. De gjorde ett fantastiskt jobb i kampen mot ebola, samtidigt som de själva levde mitt i utbrottet, ständigt utsatta för risken att bli smittade. Självklart bär jag också med mig minnen från de två gånger jag följde med överlevare hem, fantastiska ljuspunkter i en sorglig och smärtsam tid.

Vad vill du säga till världen om ebola?

Till världen vill jag säga att utbrottet inte är över ännu, och att de drabbade länderna behöver vårt stöd en lång tid framöver. Ebola har inte bara dödat tusentals; epidemin har lagt sjukvården i spillror, påverkat ländernas ekonomi och gjort många barn föräldralösa. Jag hoppas också att forskning för att ta fram en behandling och vaccin fortsätter, för vi kan inte låta detta handa igen.

Hanna Majanen, sjuksköterska i Liberia, Monrovia, under september/oktober 2014 och från januari till mars 2015

Vad tar du med dig hem från ebolauppdraget?

Jag är väldigt medveten om hur bra vi har det här i Europa. Under ebolauppdraget kunde vi inte alltid rädda liv, hur mycket vi än hade velat. Men man kan alltid försöka att göra situationen lite bättre för andra människor. Alla kan göra någonting – på plats eller hemifrån. Även om någonting kan verka som en liten insats för mig kan det göra stor skillnad för någon annan.

Vad vill du säga till världen om ebola?

Vi måste ta vårt ansvar. Vi måste komma ihåg att epidemin inte är över trots att det ser ljusare ut nu. Ebola har katastrofala effekter för hela samhället. Många har förlorat hela sin familj. Den vanliga sjukvården fungerar inte. De som inte har smittats av ebola riskerar att dö i vanliga sjukdomar, eftersom de inte kan få behandling. Gravida kvinnor har ingenstans att ta vägen ifall dem får komplikationer under förlossningen. Under eboladepidemin har även vaccinationskampanjer – till exempel mot mässling - stannat av vilket tyvärr kan leda till en hälsokatastrof i framtiden. Vi måste fortsätta att engagera oss och hjälpa dem som inte haft turen att födas i Norden.

Pekka Tamminen, logistiker, just nu i Liberia, Monrovia

Vad tar du med dig hem från ebolauppdraget?

Mina liberianska kollegor pratar mycket om inbördeskriget som tog tio år av deras liv och förstörde landet. Ändå tycker de att ebola är svårare att hantera. De kunde se och höra kulorna, men ebola smyger sig på en. Jag hoppas att deras kamp snart kommer vara över.

Vad vill du säga till världen om ebola?

Ett virus har dödat tusentals människor och världen var överväldigad i början. Men egentligen är det enkla åtgärder som krävs: isolera och vårda patienter, upplysa befolkningen, minska smittspridningen, övervaka smittkedjan och organisera säkra begravingar. Det går att stoppa ett ebolautbrott, man behöver inte springa ifrån ansvaret.

Johanna Linder, supplyansvarig i Liberia, Monrovia, från augusti till oktober 2014**Vad tar du med dig hem från ebolauppdraget?**

Jag har fått med mig en stark bild av vad Läkare Utan Gränser klarar av att göra vid kriser. Jag var med från start, när ebolacentret i Monrovia byggdes upp. Jag ansvarade för att importera 600 ton utrustning till landet och köpte dessutom in stora mängder material på plats för att kunna driva ebolacentret. Vi var ett sammansvetsat team som jobbade stenhårt och verkligen förändrade situationen i Monrovia med omnejd. Jag skulle gärna göra om det, trots att det ibland kändes surrealistiskt. Men vi gjorde skillnad!

Vad vill du säga till världen om ebola?

Jag skäms över hur långt utbrottet behövde gå innan insatserna i Västafrika blev tillräckligt omfattande för att vända utvecklingen. Vi vet hur vi får stopp på en ebolaepidemi. Men omvärldens engagemang dröjde och därför dog onödigt många människor. Jag hoppas vi tar lärdom för framtiden att agera snabbare och basera våra beslut och åsikter på fakta istället för farhågor (rädslor).

Helena Nordenstedt, läkare i Liberia, Monrovia, under oktober/november 2014

Vad tar du med dig hem från ebolauppsdraget?

Det var något av det mest givande jag varit med om. Att få jobba i team med kompetenta liberianska och internationella kollegor med denna meningsfulla, om än ofta tunga uppgift, var något utöver det vanliga. Det var tufft att patienterna ofta kom från samma familjer och att många av dem som inte överlevde var unga. Men att se hur många som ändå lyckades hålla uppe hoppet – bland såväl de liberianska kollegorna som outtröttligt jobbat på med utbrottet ända sedan starten och bland patienterna och överlevarna – gjorde att det ändå kändes just hoppfullt.

Vad vill du säga till världen om ebola?

Ebola är en fruktansvärd sjukdom, men inte för att den är så smittsam, utan för att den går i familjer, endast bland dem som har nära kontakt med sjuka patienter. Inom loppet av ett par veckor kan nästan en hel familj vara utplånad. Ebolautbrottet startade med en patient och kommer att sluta med en patient. Innan vi är nere på noll patienter kan det bryta ut igen, vilket innebär att vi inte får släppa på insatserna och vaksamheten förrän utbrottet verkligen är över i alla tre drabbade länder.

Johanna Bogren, personalansvarig i Sierra Leone, Bo, under oktober 2014

Vad tar du med dig hem från ebolauppsdraget?

Ensamhet. Man blir ensam av att hålla avstånd till andra människor. Vi fick inte röra andra människor under ebolauppsdraget för att minska smittrisken.

Vad vill du säga till världen om ebola?

Vi är kanske inte så olika ändå... Många kollegor här hemma hade funderingar kring min hemkomst, och några var oroliga även efter information kring sjukdomens smittvägar. På plats i Sierra Leone fanns en rädsla för sjukdomen som bland annat ledde till att en av våra anställda vakter tvångsisolerades av invånarna i hans hemby. Vi är alla människor som blir rädda och oroliga när en svår sjukdom drabbar, och med rädslan försvinner det logiska och realistiska tänkandet. Vi är kanske inte så olika ändå, oavsett plats vi lever på. Vad jag däremot skulle önska är att vi ska hjälpa varandra att förbli rationella och gemensamt strypa varje liknande utbrott så fort som möjligt, oavsett om utbrottet sker i norr, syd, öst eller väst.

Karin Aurell, sjuksköterska i Liberia, Monrovia, från december 2014 till mars 2015

Vad tar du med dig hem från ebolauppsdraget?

Ebola är en fruktansvärd sjukdom som har inneburit att många människor har förlorat både familjemedlemmar, släktingar och vänner under mycket kort tid. Redan det är ju mer än många kan bära, men som om det inte vore nog drabbas de som överlevt ebola av stigma och utanförskap. Många har också kvarstående fysiska besvär som muskel- och ledvärk, syn- och hörselnedsättningar. Psykiska besvär som depression behöver knappt tilläggas.

Vad vill du säga till världen om ebola

Ebolaepidemin visar oerhört tydligt hur viktigt det är att omvärlden reagerar snabbt och kraftfullt på katastrofer i andra länder. Även om dessa ligger långt bort och inte är viktiga affärspartners.

Maria Schütz, sjuksköterska, just nu i Liberia, Monrovia

Vad tar du med dig hem från ebolauppdraget?

Mitt uppdrag är att jobba med hygien och infektionskontroll på James Davies Junior Memorial Hospital, ett sjukhus som inte tar emot ebolapatienter. Under den värsta ebolaperioden vågade varken patienter eller personal komma hit. I december började Läkare utan gränser rehabilitera byggnaden för att underlätta en säker vårdkedja både för patienter och personal. Personalen utbildades för att kunna följa de nya medicinska protokoll – till exempel kring hygien och smittskydd – varpå sjukhuset kunde öppna igen. Det är jätteviktigt att få sjukvården att fungera igen för att inte ännu fler ska dö i ebolans spår.

Vad vill du säga världen om ebola?

Ebolan tog många liv, här i Liberia och i två av grannländerna. Ingen vet hur många som dött av andra sjukdomar under detta år. Malaria, diarrésjukdomar, luftvägsinfektioner och andra botbara sjukdomar har slagit hårt mot befolkningen. Vi kan inte slå oss till ro nu och tro att vi gjort allt för att hjälpa Västafrika. Här är barna- och mödradödligheten fortfarande bland den högsta i världen, här finns det 0,01 doktor på tusen invånare och 85 procent av befolkningen lever i fattigdom. Detta kommer inte få stora rubriker i media. Men vi får inte glömma. Vi får inte ignorera de länderna där man tvingats göra döden till en naturlig del av livet. Där så många barn inte ens fyller fem år.

Gunnar Hagström, sjuksköterska i Liberia, Monrovia, under september/oktober 2014

Vad tar du med dig hem från ebolauppdraget?

Det är fantastiskt att de som genomlidit sjukdomen, överlevarna, ville jobba med oss för att kunna rädda fler.

Vad vill du säga världen om ebola?

Utbrottet är en konsekvens av fattigdom. Alltså låg utbildning och dåligt utbyggd sjukvård.

Maya Vergara, sjuksköterska/barnmorska i Sierra Leone, Bo, under oktober/november 2014

Vad tar du med dig hem från ebolauppdraget?

Ebola är ett hänsynslöst virus, människor lider och människor dör ensamma. Samtidigt har det varit fantastiskt att ha fått möjlighet att åka på ebolauppdraget med en organisation som har lång erfarenhet av akutinsatser. Läkare Utan Gränser är riktigt bra på det och det har varit väldigt kul att se. Teamet på plats har varit underbart och vi har delat fina stunder, likaså väldigt tunga stunder. Något som jag bär stolt i hjärtat är alla de människor som överlevt och som vi firat med ballonger, dans, trummor och såpbubblor. Det fanns få saker som inspirerade så mycket som dessa överlevande. Och det var underbart att fira livet!

Vad vill du säga till världen om ebola?

Att den lyckliga dagen då Sierra Leone, Guinea och Liberia, förklaras ebolafria, är bara början på en ny humanitär, medicinsk katastrof i och med att sjukvården har kollapsat till följd av ebola. Jag vill också att vi ska påminna oss själva om att vi tillät denna fruktansvärda epidemi att utvecklas. Vi får inte låta det hända igen, vi får bara inte!

Gabriele Cassini, kommunikatör under ebolautbrottet i Kongo-Kinshasa och i Guinea, Conakry under november 2014 till januari 2015

Vad tar du med dig hem från ebolauppdraget?

Jag kommer aldrig att glömma hur modigt, osjälviskt och hängivet alla människor i Guinea, Liberia och Sierra Leone har kämpat och kämpar mot ebola varje dag. De jobbar som sjukvårdare på våra ebolacenter eller ute i samhället för att sprida kunskap om sjukdomen. De har ofta varit de första som har förlorat nära och kära. Många har bemötts med misstänksamhet och oro av sina grannar, vänner och familjer som varit rädda för viruset i någon slags kollektiv ebolapsykos. Trots alla problem de mötte och möter än idag fortsätter de att kämpa. Jag kommer aldrig glömma detta otroliga engagemang.

Vad vill du säga till världen om ebola?

Jag tycker att det är helt absurt att Läkare Utan Gränser som hjälpporganisation som till stor del finansieras av privata givare fick ta ansvaret för att bekämpa det största ebolautbrottet genom tiderna. Regeringar och internationella institutioner tog vårt arbete som exempel för att starta insatser i Västafrika under en tid då vi själva fick utveckla medicinska protokoll och metoder för att ta hand om tusentals ebolapatienter. Å ena sidan är jag väldigt stolt att få vara del av Läkare Utan Gränser, å andra sidan borde det internationella samfundet inte förlita sig på att privata organisationer löser en internationell hälsokris.

Malin Lager, kommunikatör i Liberia, Monrovia, under oktober 2014

Vad tar du med dig hem från ebolauppdraget?

Att få arbeta sida vid sida med ebolaöverlevare var ett privilegium. Att få höra och bevittna deras kamp för att övervinna det grymma ebolaviruset var hårresande. Att sedan överleva ebola, resa sig igen och hjälpa andra i samma situation var beundransvärt. Att våga trotsa sina egna och omgivningens rädslor kräver enormt mod. Jag kommer för evigt känna ödmjukhet inför de som överlevde och stor sorg för alla de som dog.

Vad vill du säga till världen om ebola?

Till alla de människor som drabbades av ebola och det enorma priset de fick betala. Låt oss hedra deras minne genom att inte upprepa samma misstag igen.

Gunnhildur Arnadottir, sjuksköterska i Guinea, Conakry, under april/maj 2014 och i Sierra Leone, Kailahun, under juli/augusti 2014**Vad tar du med dig hem från ebolauppsdraget?**

Det var en hjärtskärande, men samtidigt fantastisk erfarenhet att få jobba med så hängivna lokala kollegor som skulle göra allt för att stoppa ebola i sitt hemland. Mina kollegor i Guinea och Sierra Leone gick dag in dag ut till jobbet under extrema arbetsförhållanden för att bekämpa en epidemi som hotade deras familjer och hela deras existens.

Vad vill du säga till världen om ebola?

Tro inte att ebola inte angår dig. Vi lever alla på samma jord och tillhör samma människosläkt, det här angår oss alla.

Hanna Kaskinen, projektkoordinator i Sierra Leone, Freetown, under februari/mars 2015**Vad tar du med dig hem från ebolauppsdraget?**

Det svåraste var kanske att se hur hela familjer och hushåll drabbades av ebola. Det fanns folk som inte kände någon som insjuknat eller dött – och sedan fanns det familjer där flera barn, en eller båda föräldrar, mor- och farföräldrar dog.

Vad vill du säga till världen om ebola?

Allt är inte så enkelt som det ser ut: Det är lätt att ge fakta om sjukdomen och smittspridningen, men det går bara inte att anta att folk överger sina traditioner fastän de förstår resonemangen. Effekterna av ebolautbrottet kommer att vara långvariga. Så länge vi har några fall kvar har vi inte slagit epidemin.

Fredrick Rücker, läkare i Liberia, Monrovia, under september/oktober 2014**Vad tar du med dig hem från ebolauppsdraget?**

Jag tror att Läkare Utan Gränser's viktigaste bidrag, under den mest intensiva fasen, var att ge hopp. Företag och organisationer flydde och länder stängde sina gränser. Paniken spred sig i och utanför Västafrika. Läkare Utan Gränser gick mot strömmen och reste in där andra försvann. Vår insats var kunde inte hejda hela epidemin. Men den visade människorna i de drabbade länderna att de inte stod ensamma. Nu har liberianerna hejdat epidemin. Jag tar med mig att med rätt stöd finns det en oerhörd kraft hos människor som drabbas av en katastrof.

+ Vad vill du säga till världen om Ebola?

Den tidiga hiv-epidemiens offer i Sverige möttes av rädsla och stigmatisering som de flesta idag tycker var helt orättfärdig. Men när en ny smittsam sjukdom med hög dödlighet började spridas under förra året kändes det ibland som att lärdomarna från 1980-talet var som bortblåsta. Erfarna sjuksköterskor och läkare som arbetat i båda epidemierna vittnade om likheterna; rädslan och stigmatiseringen var tillbaka. Min förhoppning är att världen, istället för rädsla och stigmatisering, kan möta offren för ebola och andra smittsamma sjukdomar med respekt, värdighet och solidaritet. Då kommer denna och många andra epidemier snabbt kunna hejdas.

Kristen Begue, humanitär rådgivare i Liberia, Monrovia, under december 2015

Vad tar du med dig hem från ebolauppdraget?

Hatten av för dem som har kämpat i månader. Jag brukar vanligtvis inte säga eller tycka det, men denna gång gör jag det: Vilka hjältar...

Vad vill du säga till världen om ebola?

Mycket mänskligt lidande och en fruktansvärd hälsosituation hade kunnat undvikas om världen hade reagerat snabbare. Låt oss aldrig upprepa det misstaget.

Lina Gustin, sjuksköterska i Guinea, Guéckédou, under december 2014

Vad tar du med mig hem?

Kraften och styrkan hos mina nationella kolleger i Guinea. Hur de dagligen kämpar för sina landsmän samtidigt som de har förlorat anhöriga i ebola eller själva har överlevt ebola. Att arbeta med en sjukdom med så hög dödlighet var tufft. Ett liv är ett liv och varje förlust av ett liv från denna jord känns. Vid katastrofer och sjukdomar är det lätt att tänka: Det händer inte mig! Men ebola påverkade alla i Guinea. Alla hade någon anhörig, vän eller familj, som varit smittad eller avlidit i ebola. Ingen var skyddad från sjukdomen.

Vad vill du säga till världen?

Ebolaepidemin är inte slut förrän det sista fallet har följts upp. Och efter det får vi aldrig glömma alla som dog eller förlorade sina vänner och familj i denna tragedi. Vi får heller inte glömma dessa länder efteråt. Hur ser hälso- och sjukvården ut? Vad kan vi göra för att stötta dessa länder och människor så de inte behöver dö vid en förlossning, av malaria eller av undernäring? För sjukvårdspersonal har dött av ebola och mycket av landets resurser har använts för att bekämpa epidemin, så hur klarar de den vanliga hälso- och sjukvården?

Christian Sundberg, jobbade först som barnläkare på ett sjukhus i Sierra Leone, Bo, under 2014. Sedan kom ebola till Bo, Läkare Utan Gränser fick stänga barnvårdsprojektet och öppnade ett ebolacenter.

Vad tar du med mig hem?

Jag åkte till Sierra Leone för att jobba som barnläkare på ett sjukhus i Bo. Sedan kom ebola. Det som var mest imponerande var hur snabbt ett team med olika yrkeskompetenser bildades. Jag hade inte kunna hoppas på att vara med i ett så bra team som jag blev en del av i Sierra Leone. Ju tuffare situationen blev desto bättre blev vi på vårt arbete. Vi litade på varandra, respekterade varandra och blev mycket goda vänner. Jag är stolt över alla jag har arbetat med, och jag känner stor respekt för allihop. Tack till Läkare Utan Gränser för allt stöd! Det var ett tufft uppdrag och alla å Läkare Utan Gränser kan vara stolta över sitt arbete.

Vad vill du säga till världen?

Vi är alla sammankopplade. Det som berör ett land berör alla länder. Världen hade chansen att stoppa ebola tidigt. Men det gjorde vi inte. När vi kommer ha stoppat ebolautbrottet, kommer regionen dessutom drabbas av de långsiktiga effekterna: sjukvården, vardagslivet och ekonomin kommer att påverkas negativt av epidemin. När vi var tvungen att stänga Läkare Utan Gränsers mödra- och barnavårdssjukhus i Bo blev det väldigt tydligt hur mycket skada ebola gör. Det var en väldigt svår dag för mig.